

ԳՐԱԿԱՆ ՏՆՆԵԿԱՏՈՒ

ՀԱՅԿ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

Երևան, «Սովետական գրող» հրատարակչ., 1986, 624 էջ

Վերջին տասնամյակներում, տեղեկատվական բաղձաբոյժ աշխատութիւններ սկսած են լոյս տեսնել, որոնք ուսումնասիրողին կ'օգնեն ուղղութիւն գտնելու համար աշխատանքի ծովածաւալ ոլորտին մէջ: Մատենադիտական ցուցակներ, կենսագրական բառարաններ, եւայլն, մինչեւ տեղեկատվական երկասիրութիւններու թաղն ու պսակը՝ Հայրիկան Սովետական Հանրապետութեան, կը յաջողին քիչ մը յաւելնալ լոյս սփռել մեր մշակութիւնի հետազոտութեան գործին մէջ:

Հայիկ Խաչատրեանի «Գրական Տեղեկատու» արդէն լոյս տեսաւ իր երրորդ հրատարակութեամբ (Նախորդ տպագրութիւնները՝ 1975 եւ 1981) եւ կը յաջողի առաջին իսկ էջէն՝ ընթերցողին հիացումը գրաւել, ի տես ամէն տողի մէջ զգացուող աշխատանքին:

«Գրական Տեղեկատու» կը բովանդակէ Հայաստանի Գրողներու Միութեան 52ամեայ գոյութեան 661 անդամներու կենսա-մատենադիտական լիակատար ներկայացումը, որ կը պարզնակէ անդիտարկին լի ու երբեմն հազուադէպ տեղեկութիւններ, այս կամ այն գրողի կապակցութեամբ:

Նախաբանին մէջ, հեղինակը Գրողներու Միութեան սեղմ պատմականը կ'ուրբ ուսուցէ: Կու տայ նաեւ հայերէնով շատեղծագործող եւ Խորհրդային Միութեան ալլահանբարութիւններու մէջ ապրող գրողներու ամփոփ կենսա-մատենադիտութիւնը, որ մեր առջեւ անհանօթ անուններու ամբողջ աշխարհ մը կը բանայ: Յետոյ կը ներկայացուն 661 գրողները: Աւարտին, շարք մը լրացուցիչ տեղեկութիւններ կան Գրողներու Միութեան եւ գրողներու մասին (Միութեան համագումարներ, հայ գրողներու անուններով տեղանուններ, փողոցներ, դպրոցներ, ճան.), որոնք նոյնպէս շատ հետաքրքրական են:

Իւրաքանչիւր գրող կը ներկայացուի լուսանկարով, կենսագրական անդամաձև տեղեկութիւններով, հրատարակած ինքնուրոյն թէ թարգմանական հատորներով (Հայաստան եւ Սփիւռք): Մէկ խօսքով՝ առնու հանրադիտարան մը:

Ճշտեմբ. 661 անդամներու այս թիւը կը պարունակէ ոչ միայն Հայաստանի, այլ նաեւ Վրաստանի ու Ասորպէյճանի Գրողներու Միութեան անդամացող ու համբերող ստեղծագործող գրողներ (երբեմն՝ հայերէնէ ռուսերէն թարգմանիչներ): Հետաքրքրաշարժ երեւոյթ է, որ 1981էն առդին գրանցուած անդամներու կողքին, Հետաքրքրաշարժ երեւոյթ է, որ 1981էն առդին անդամացած էին Գրողներու աւելցած են անուններ, որոնք մինչեւ իսկ 1934ին անդամակցած էին Գրողներու Միութեան. օրինակ՝ Մանուկ Արեղեան, Յովսէփ Օրբելի, Արաքանդ Զամինեան եւ Ռաբիներ: Դժբախտաբար, հեղինակը չէ բացատրած այս անուններու բացակայութեան պատճառը:

Երբեմն կենսագրականները կը տառապին խտութեան (համեմատել Մ. Արեղեանի եւ Յ. Օրբելիի կենսագրականները), իսկ երբեմն՝ միջոցաւորութեան պակասը: Կան մանր սխալներ: Բայց ասոնք շատ զգալի չեն: Բացառութիւն կը կաղմէ Կոստան Զարեանի պարագան, որուն մասին գրուած կենսագրական բոլոր ուղղաւորները անկատար են ու սխալաշար: Այս տեսակէտով, «Գրական Տեղեկատու» բնաւ անթերի է:

Անկատար, պատկաւազու իրադրութեամբ մըն է, որ հեղինակը ցուցակագրած ըլլայ 10,000 հատորներ (475 տարուան ընթացքին հայտնի գիրքներու մէկ տասներորդը), որոնք այս գրողներու հետ առնչուած են: Ու եթէ առկա կրնայ համեմատաբար զիւրին գտնել մը ըլլալ (թէն հեղինակը կը հաստատարանէ որ այդպէս

չէ) Մայր Հայրենիք տպուած գիրքերու համար, արձան ալ դիւրին չէ սփեռածան հրատարակութիւններու պարագային: Հեղինակը նոյնիսկ նկատի առած է թերթօնով տպուած գիրքեր, ինչ որ ցոյց կու տայ լիակատար դործ մը ընելու ցանկութիւնը:

Հեղինակի նկատողութեան կը յանձնենք շարք մը գիրքեր, որոնք վերապահ են իր տեսողութենէն.

Կորիւն, «Վարք Մաշտոցի»: Աշխարհաբար թարգմանութիւնը առաջաբանով եւ ծանօթագրութիւններով՝ Մ. Արեղեանի, Երեւան, «Սովետական Դրուշ», 1979: Գալլոյեան Մուշեղ, «Զորի Միբոն», Թեհրան, 1983:

Դաշտենց ինչիկ, «Ռանչպարների վանչը», Պէյրութ, 1978. Նիւ Եոք, 1982: Դաշտենց ինչիկ, «Ողբական», Թեհրան, 1985:

Դաւոյեան Ռազմիկ, «Բանաստեղծութիւններ», Մոսկով, 1983:

Դաւոյեան Ռազմիկ, «Թորոս Ռոսլին», Նիւ Եոք, 1984:

Դեմիրճեան Դերենիկ, «Վարդանանք», Պէյրութ, 1981 (արեւմտահայերէն խոսքով):

Դեմիրճեան Դերենիկ, «Վարդանանք», Թեհրան, 1985:

Զարեան Կոստան, «Տատրագրոմի հարսը», Պէյրութ, 1982:

Զարեան Կոստան, «Եւսը լեռան վրայ», Թեհրան, 1984:

Զարեան Կոստան, «Տատրագրոմի հարսը», Լոս Անճելէս, 1985:

Զօրեան Ստեփան, «Ոսկին», Թեհրան, 1982:

Զօրեան Ստեփան, «Բաշ խորոզը», Թեհրան, 1982:

Զօրեան Ստեփան, «Փիլոսը», Թեհրան, 1983:

Իշխանեան Ռաֆայէլ, «Հայերի ծագումը եւ հնագոյն պատմութիւնը», Պէյրութ, 1984:

Իսահակեան Աւետիք, «Արեւու մօտ», Լոս Անճելէս, 1983 (արեւմտահայերէն): Խանդավառան Սեդոյ, «Միտքար Սարգսիս», Թեհրան, 1982:

Կիրակոսեան Ալիսիա, «Խոստովանանք», Լոս Անճելէս, 1982 (մասնակի թարգմանութիւն՝ Վ. Դաւթեանի):

Միրզանեան Լեւոն, «Ընդդէմ ուղիւ», Թեհրան, 1983:

Շիրազ Եովհաննէս, «Շիրազեան տաղեր», Պէյրութ, 1972:

Շիրազ Եովհաննէս, «Հայոց Դանթէսականը», Պէյրութ, 1985:

Շիրազ Եովհաննէս, «Հատընտիր», Թեհրան, 1983:

Զարենց Եղիշ, «Հատընտիր», Թեհրան, 1985:

Պետրոսեան Վարդգէս, «Վերջին ուսուցիչը», Թեհրան, 1985:

Սեւակ Պարոյր, «Անլուծի զանգարատուն», Թեհրան, 1981:

Սեւակ Պարոյր, «Հատընտիր», Թեհրան, 1981:

Օրբէի Եովսէփ, «Հայկական հեթոսական էպոսը», Երեւան, 1956 (թարգմանութիւն՝ Պարոյր Միքայէլեանի):

Պարոնեան Յակոբ, «Լեւոն մարգարէին քով չեղծայն՝ մարգարէն լեռան քով կ'երթայ», Պէյրութ, 1978 (թարգմանութիւն՝ Գրանիկ Ստեփանեանի):

«Անմիջական դրամատիւթիւն», Պէյրութ, 1971 (Անդրանիկ Թեղեանի եւ Արարատ Ալիքեանի դրօշներ):

Ճերկու սերունդ, Պէյրութ, 1980:

«Հայաստանի գրողներ», Փարիզ, 1941:

«Սփիւռքահայ բանաստեղծութիւն», Երեւան, 1981 (Անդրանիկ Թեղեանի գործեր):

Տեղեկատուական գործ մը չի կրնար յաւանդել կատարելութեան: Իսկ կըրնանք յայտարարել, թէ Հայի խաչատրեանի այս գործը մօտ է այդ բարձունքին: Կը սպասենք յաջորդ հրատարակութիւններուն:

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՏԹԵՈՍԵԱՆ